

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Actualiteit

Actualiteit gaat niet alleen over een gebeurtenis die in het nieuws is, maar ook over het tijds moment melden van nieuws door het te publiceren. De mate van actualiteit wordt bepaald door het tijdsinterval tussen de feitelijke gebeurtenis en de publicatie ervan. Er kan onderscheid gemaakt worden tussen ‹latente› actualiteit, bijvoorbeeld klimaatverandering, en ‹brandende› actualiteit bijvoorbeeld verkiezingen of rampen (Wikipedia 2020). Het aanbod van online en sociale media vergroot de betekenis en de urgentie van actualiteit.

In hoeverre is het volgen van de actualiteit van belang voor een kwartaaltijdschrift met als onderwerp de psychoanalyse en haar toepassingen? Het tijdsgewricht van enige afstand aanschouwen biedt veelal de beste garantie het overzicht te bewaren. Immers, wat vandaag de waan van de dag is kan morgen uitdoven of andersom. Dat waar op dit moment niemand acht op slaat kan binnenkort een historisch tijdperk inleiden. Actualiteit is aan inflatie onderhevig, nu een veelvoorkomend gevoel is dat de tijd sneller gaat, dat we tijd tekortkomen en er meer gebeurt in een kort tijdsbestek. Actualiteit lijkt daarmee verworden tot een luttel, efemeer moment in een voortrazend universum.

We worden geacht te leren omgaan met het verleden, met onze voorgeschiedenis in het reine te komen en tegelijk de verleiding te weerstaan te veel naar de toekomst te leven: *the future is now*. We kunnen echter ook opgesloten raken in het heden, zeker in de huidige coronatijd waarin nauwelijks iets te plannen valt. Mensen worden angstig voor de actuele bedreigingen en zoeken steun bij sterke leiders die de feiten voorbij, hun eigen waarheid vormen, een seculiere variant van creationisme. Via sociale media blijven deze leiders hun vele volgers voeden met berichten en bezetten ze de actualiteit. Freud (1921) had een vooruitziende blik toen hij een eeuw geleden schreef dat er maar weinig voor nodig is om een mensenmassa in beweging te brengen, omdat een massa ‹extreem beïnvloedbaar en lichtgelovig is, [...] geen twijfel of onzekerheid kent› (p. 234) en ‹haar intolerantie even groot is als haar autoriteitsgeloof blind is› (p. 235). Waar dit toe kan leiden was te zien bij de bestorming van het Capitool in de Verenigde Staten. Een dag later al volgde een opmerkelijke internationaal verspreide verklaring van de Amerikaanse psychoanalytische vereniging:

‹Psychoanalysts study character in our patients, in public figures, and in ourselves. No one is perfect, but some flaws in character — like those of the despot or dictator — are too profound to ignore. History is replete with tra-

gic examples of demagogues who have done irreparable damage to civilization when their power has gone unchecked. We are at such a moment now» (Glover & Sulkowicz 2021).

Het opmerkelijke is dat deze tekst razendsnel inspeelt op de actualiteit. Wat nog meer opvalt is dat psychoanalytici het als een taak zien om publieke figuren te beoordelen. Dit is strijdig met de in de Verenigde Staten bijkans heilige *Goldwater rule* die aangeeft dat er onder geen beding uitspraken gedaan mogen worden over de geestesgesteldheid van bekende figuren. Ook bij ons geldt dat er zonder nader onderzoek in het openbaar zelfs geen hypothese geuit mag worden. Wanneer er wel een onderzoek naar iemands mentale vermogens heeft plaatsgevonden, is in de meeste gevallen het beroepsgeheim van toepassing. Het adagium van Wittgenstein — waarover men niet spreken kan, daarover moet men zwijgen — is actueler dan ooit, nu het lijkt of iedereen vaak zonder iets wezenlijks te melden, gehoord wil worden.

Het Tijdschrift is geen dag-, week- of maandblad, heeft geen Twitteraccount en we doen evenmin aan Instagram. Toch leven psychotherapeuten en psychoanalytici niet in een vacuüm, maar in diezelfde bedreigde en bedreigende, soms onzinnige wereld. Licht daar niet toch een taak? «Is de psychoanalyse niet het meest innoverend in haar op verrassende wijze toekennen van zin aan verschijnselen die zich in eerste instantie presenteren als onzinnig?» (Thys 2021, p. 48)

Enigszins in het spoor van de actualiteit blijven is geen eenvoudige opgave. Het speelt in de redactie een rol bij de beslissing tot snellere plaatsing van meer op de actualiteit geënte artikelen, zoals over de huidige coronacrisis, hoewel deze crisis geleidelijk van brandend actueel naar latent actueel verschoven is. Daarnaast zouden reacties van lezers in tijd beter kunnen aansluiten bij eerder verschenen artikelen. Dit voorziet tevens in de behoefte van auteurs om meer feedback te krijgen op hun inspanningen. De redactie is zich daarom samen met het bestuur en uitgeverij Boom aan het beraden op de vraag hoe we de website van het Tijdschrift actueler en ook interactiever kunnen maken.

In dit nummer van het Tijdschrift zijn er bijdragen over EMDR (Freek Dhooghe) en over de stand van zaken rondom projectieve testen bij de indicatiestelling voor psychoanalytische behandelingen (Johan Vereycken). Suzy Schipper beschrijft in haar artikel de virtuele wereld van sociale media in relatie tot de (intrapyschische) realiteit.

Als gevolg van de crisis maken we noodgedwongen steeds meer gebruik van sociale media en is de psychoanalytische setting vanwege (beeld)belllen meer virtueel geworden. De invloed van sociale media en van het gebruik van de smartphone op onszelf en op onze relatie met anderen is moeilijk in te schatten en roept veel vragen op. Een voorbeeld van het recente EPF-congres: «How

and where do infants position themselves in the mother's or father's erotics, when triangulated by a screen? › (Antinucci 2021).

Het artikel van Johan De Groef daarentegen gaat voorbij aan de actualiteit en heeft tegendraadse eeuwigheidswaarde in zijn pleidooi voor langdurige betrokkenheid, niet loslaten, en zachtmoedige dienstverlening. Het biedt houvast in haastige tijden.

Jos Dirkx

Literatuur

- ANTINUCCI, G. (2021). Child development and psychic structuring in a world of technical devices. *EPF: Pre-published papers annual conference*. www.epf-fep.eu/eng/collection/pre-published-papers-2021
- FREUD, S. (1921). Massapsychologie en Ik-analyse. In *Werken 8* (pp. 225-292). Amsterdam: Boom, 2006.
- GLOVER B., & SULKOWICZ, K. (7 januari 2021). *President's message on threat to democracy*. https://apsa.org/sites/default/files/Statement_on_Democracy%20%282%29.pdf
- THYS, M. (2021). Psychoanalyse tussen zin en onzin. Over het infantiele en het traumatische (en het groteske). *Tijdschrift voor Psychoanalyse en haar toepassingen*, 27, 47-60.
- WIKIPEDIA. (21 oktober 2020). *Actualiteit*. <https://nl.wikipedia.org/wiki/Actualiteit>